

Jacek Pietrzak

Stary Olkusz, woj. katowickie

Informator Archeologiczny : badania 12, 256-257

1978

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Badania prowadził mgr Piotr Kubów. Finansowało Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu. Pierwszy sezon badań. Ruiny zamku z okresu XIII/? /- XIV-XV wiek, ślady osadnictwa kultury łużyckiej.

Ruiny zamku nizinne, usytuowane są w widłach rzek Stobrawy i Żydówki, w odległości około 0,5 km od środka wsi; na historycznym pograniczu Śląska Środkowego i Górnego. W literaturze archeologicznej obiekt ten zaliczany jest niekiedy również do grodzisk stożkowatych.

Tegoroczne prace miały charakter rozpoznawczy, a ich wyniki są następujące: widoczna do dziś w niektórych dolnych partiach budowla kamienna wznosi się w zachodniej części owalnego nasypu długości 100 m /N-S/, szerokości 68 m /E-W/, wypiętrzonego w stosunku do okolicznych łąk od 0,5 do 1 m; nasyp ten od strony północno-zachodniej posiada swe przedłużenie szerokości 36 m, prowadzące do wału powodziowego rzeki Stobrawy. Na całej powierzchni tego terenu występują średniowieczne skorupy.

W oparciu o wykop sondażowy /6 x 2 m/, założony na wale ziemnym zakrywającym część północną fundamentów budowli, uchwycono lico wewnętrzne muru wraz z odsadzką, co pozwoliło na wytyczenie linii jego przebiegu w części, gdzie dotąd był on niewidoczny. W nasypie wału wydzielono sześć warstw, pięć zawierających zabytki wyłącznie średniowieczne oraz szóstą, nad calcem, w której wystąpiły fragmenty naczyń glinianych oraz przęślik z okresu kultury łużyckiej. Wspomniana budowla została wzniesiona z kamieni polnych i rudy łąkowej najprawdopodobniej na planie podkowy, łukowatą częścią skierowaną na południe. Wymiary: szerokość podstawy 21 m, długość do największej wypukłości łuku 28 m.

Inwentarz ruchomy: ponad 80 zabytków żelaznych /m.in. 10 grotów do kuszy, fragment ostrogi/, kościany orzech do kuszy, kilka nacie kartonów ceramiki.

W początkach XIV wieku zamek był własnością księcia legnickiego Bolesława; w roku 1317 książę ten przeniósł znajdującą się obok zamku, przy Stobrowie, komorę cła wodnego do Brzegu. Przed rokiem 1348 w posiadaniu Witka ze Smogorzowa, zniszczony w czasie wojen husyckich w roku 1443.

Zabytki, znajdują się w Muzeum Piastów Śląskich w Brzegu.

Badania będą kontynuowane.

STARY OLKUSZ
wój.katowickie

Konserwator Zabytków
Archeologicznych
w Katowicach

Badania prowadził mgr Jacek Pietrzak. Finansował KZA w Katowicach. Drugi sezon badań. Gród wczesnośredniowieczny, relikty średniowiecznego kościoła św. Jana Chrzciciela, cmentarz przykościelny z okresu średniowiecza /XIV wiek/ i czasów nowożytnych /XVI-XVIII wiek/.

Badaniami objęto północną partię wału wewnętrznego i fosy oraz zachodnią część majdanu grodu. Kontynuowano prace w obrębie kościoła św. Jana Chrzciciela, usytuowanego na majdanie.

Stwierdzono różnice w konstrukcji wałów i fosy. W partii południowej przy budowie wałów wykorzystano naturalne podłoże skalne, wzmocnione konstrukcją drewnianą-ziemną, a fosę wykuto w skale. W partii północnej teren pod budowę wałów został przygotowany poprzez niwelację, fosa natomiast została wykopana w żółtej, gliniastej ziemi. Te różnice spowodowane były faktem zlokalizowania grodu na stoku wapiennego wzniesienia.

Na majdanie wystąpiła intensywna warstwa spalenizny ze znaczną ilością materiałów ceramicznych z XIII/XIV-XIV wieku. Znalaziono szereg innych zabytków, takich jak groty bełtów kusz, noże, fragmenty ostróg, sztylet.

Warstwa ta wskazuje, iż gród zniszczono najprawdopodobniej na początku XIV wieku poczem wybudowano na jego majdanie kościół św. Jana Chrzciciela oraz założono cmentarz przykościelny.

Badania prowadzone w obrębie kościoła odsłoniły nowe mury, w tym mur przypory narożnej oraz kruchty. Te odkrycia potwierdziły dane, pochodzące ze źródeł pisanych, iż kościół wielokrotnie przebudowywano. Pierwotnie była to budowla, wzniesiona na planie prostokąta, o wymiarach 16,5 x 10,5 m i posiadała przypory narożne i boczne. Czas jej powstania można roboczo datować na 1 połowę XIV wieku. W wieku XVI została prawdopodobnie przebudowana i pomniejszona do rozmiarów 9,40 x 6,80 m. Kościół istniał do wieku XVIII, z tego to bowiem okresu pochodzi jego wyobrażenie na starej mapie górniczej, gdzie jest on przedstawiony już jako ruina.

Badania będą kontynuowane.

STRZELIN
woj. wrocławskie

Wojewódzki Ośrodek
Archeologiczno-Konserwa-
torski
we Wrocławiu

Badania prowadziła mgr Halina Śledzik-Kamińska przy współpracy dr. Michała Magnuszewicza z Ka-